

Висновки. Таким чином, можемо зробити узагальнення, що процес формування соціальної інфраструктури є досить тривалий і нерозривно пов'язаний з певними ресурсами, жорстко прив'язаний до території й багато в чому залежить від територіальної організації сфери виробництва й сфери обігу. Розвиток соціально-побутової та виробничої сфери села, розвиток зеленого туризму, є основою збереження сільського поселення, самобутніх традицій їх жителів, що дозволить зберегти молодь в селі та як наслідок – підвищити продуктивність праці та інноваційність в аграрних підприємствах.

Література:

1. Паспортизація сільських населених пунктів Миргородського району / Дані Полтавського науково-дослідного центру продуктивності агропромислового комплексу «Полтава-агропродуктивність».

2. Офіційний сайт Миргородської райдержадміністрації [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.adm-pl.gov.ua/myrgorod>.

3. Суб'єкти управління сільськими територіями як політичні інститути [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.br.com.ua>.

Рецензент: д.е.н., професор Махмудов Х.З.

УДК 339:330.131.5

ОЦІНКА ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Брояка А.А., к.е.н.

Вінницький національний аграрний університет

У статті розглянуто теоретичні підходи до оцінки ефективності зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) підприємства. Досліджено ЗЕД та її ефективність на прикладі ПрАТ «Вінницький завод фруктових концентратів і вин» та запропоновано заходи щодо її покращення.

The theoretical approaches to the assessment of efficiency of enterprise foreign economic activity are reviewed. Studied foreign-economic activity and its efficiency on Private Joint Stock Company «Vinnytsia Plant of Fruit Concentrates and Wines», its improvement trends are offered.

Постановка проблеми. Зовнішньоекономічна діяльність є істотним фактором розвитку національного виробництва. Ефективна зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД) підприємств сприяє зміцненню експортного потенціалу країни, підвищенню конкурентоспроможності українських товарів на світових ринках, формуванню раціональної структури експорту й імпорту, залученню іноземних інвестицій, сучасному переобладнанню підприємств тощо. Тому здійснення систематичної оцінки ефективності ЗЕД дозволяє підприємству своєчасно виробити відповідні заходи щодо її покращення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням оцінки економічної ефективності ЗЕД підприємства займаються ряд вчених: метою методики Дем'яненко А. Г. є визначення впливу окремих факторів на ефективність ЗЕД, що створює можливість кількісної оцінки дії кожного з них [1, с. 23-24]; Миролубова Т. В. запропонувала таку сукупність показників, як абсолютна

ефективність експорту, економічна ефективність реалізації експортних товарів на зовнішньому ринку, ефективність використання виробничих та оборотних фондів при експорті [3, с. 8]; Яковлев А.І. розробив систему оцінки ефективності для різних агентів міжнародного бізнесу та дав визначення коефіцієнту кредитного впливу [5, с. 29-30]. Відкритою залишається проблема вибору доречних критеріїв аналізу ЗЕД, що дозволять окремим підприємствам в залежності від виду, масштабів їх діяльності адекватно оцінити її ефективність та визначити шляхи подальшого розвитку.

Постановка завдання. Метою дослідження є обґрунтування теоретичних підходів до оцінки ефективності ЗЕД та їх практичне застосування.

Виклад основного матеріалу досліджень. Поняття ефективності ЗЕД має комплексний і багатоаспектний характер. Воно може виражатись за допомогою різноманітних економічних показників, але найпростіший та найголовніший – це отримання прибутку від реалізації виробленої продукції на зовнішньому ринку. Ефективність ЗЕД на рівні підприємства визначається передусім на основі аналізу прибутковості зовнішньоторговельних операцій шляхом зіставлення доходів і витрат, планових завдань і їхнього виконання. Також ефективність ЗЕД визначається шляхом аналізу ринкової частки, підвищення ступеня популярності торговельної марки товару й фірми, збільшення числа її покупців і т. д. [4, с. 54].

При визначенні ефективності ЗЕД підприємств варто застосовувати системний підхід, який надає можливість здійснити комплексний аналіз будь-якого виду зовнішньоекономічної операції [2, с. 182]. Проте вичленити в цьому вигляді ефективність ЗЕД із загального функціонування підприємства доволі складно, оскільки плани ЗЕД органічно пов'язані з планами випуску продукції на внутрішньому ринку. Тому для оцінки ефективності ЗЕД на підприємстві аналізується його загальний фінансово-економічний стан, відносний обсяг зовнішньоекономічних операцій та оцінка ефекту підвищення (зниження) їх структурної долі в діяльності підприємства.

Суб'єктом дослідження ЗЕД підприємства та її ефективності було обрано Приватне акціонерне товариство «Вінницький завод фруктових концентратів і вин». Висока якість продукції дозволила ПрАТ «ВЗФКіВ» вийти на міжнародний ринок. Основним напрямом ЗЕД підприємства є експорт соку яблучного концентрованого. Протягом 2011р. ПрАТ «ВЗФКіВ» всього реалізував продукції на 7224,6 тис. грн., з неї експортовано відповідно до контрактів – на суму 4337,64 тис. грн., що складає 60% усієї проданої продукції. З них 176,98 т (44,6% експортованої продукції) було реалізовано до Німеччини, 200 т (50,4%) до Польщі та 20 т (5%) до Білорусії.

В зв'язку із ускладненням митного регулювання та скороченням обсягу виробництва, експорт соку яблучного концентрованого у 2011 р. зменшився на 626,3 т порівняно із 2010 р. та на 252,4 т порівняно із 2009 р. Але частка експорту у загальному обсязі реалізації продукції зросла на 16,81% (рис. 1).

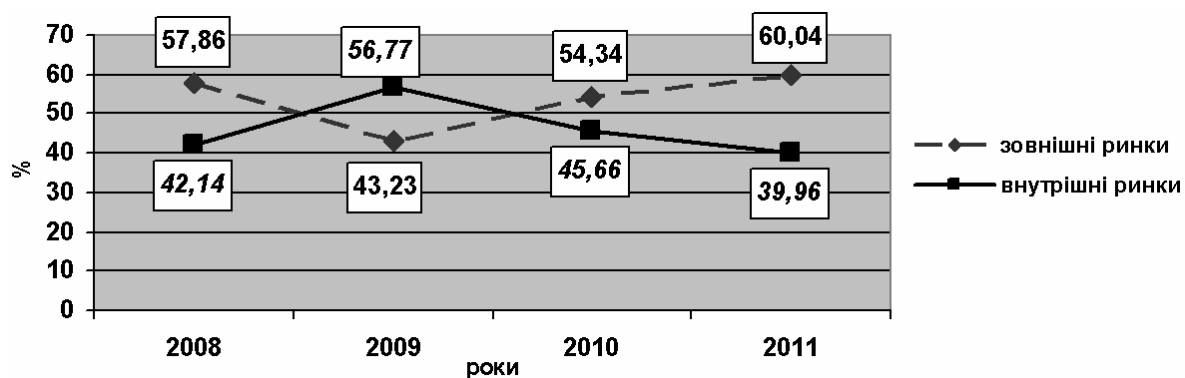

Рис. 1. Динаміка зміни частки реалізованої продукції ПрАТ «ВЗФКіВ» на внутрішньому та зовнішньому ринках у 2008-2011 рр.

Для повнішої оцінки роботи ПрАТ «ВЗФКіВ» на зовнішньому ринку проаналізуємо економічну ефективність експортних операцій підприємства, використавши систему аналітичних показників приведених в табл. 1.

Таблиця 1

Економічна ефективність експорту соку яблучного концентрованого ПрАТ «Вінницький завод фруктових консервантів та вин» у 2009-2011 рр.

Показники	Роки			Відхилення 2011р. до 2009р.	
	2009	2010	2011	(+/-)	%
	Експорт продукції, кг	649340	1023262	396980	-252360
Виручка від реалізації продукції на експорт, тис. грн.	3282,00	9472,06	4337,64	1055,64	132,16
Операційні витрати реалізованої на експорт продукції, всього, тис. грн.	3144,77	9690,78	2001,22	-1143,55	63,64
Ефект від експорту, тис. грн.	137,23	-218,72	2336,42	2199,19	у 17 раз
Обсяг продажу за експортом у внутрішніх середньорічних цінах, тис. грн.	2949,52	11088,68	1143,46	-1806,05	38,77
Коефіцієнт ефективності експорту	1,11	0,85	3,79	2,68	у 3,4 раза
Рентабельність експорту, %	4,36	-2,26	116,75	112,39	у 26,8раза
Економічна ефективність експорту $E^1_{ef.e}$	1,04	0,98	2,17	1,12	у 2,1 раза
Економічна ефективність експорту $E^2_{ef.e}$	0,94	1,14	0,57	-0,37	у 0,6 раза
Економічна ефективність експорту $E^3_{ef.e}$	6,30	-10,77	56,20	49,89	у 8,9 раза

Не дивлячись на те, що обсяг експорту соку концентрованого у 2011 р. порівняно із 2009 р. фізично скоротився на 38,8%, у вартісній величині приріст продажу продукції на експорт склав 32,2%, що пов'язано із зростанням цін за аналізований період на 5,87 грн./кг (рис. 2) та курсової різниці ЄВРО та гривні (ціни експортованої продукції виставляються в ЄВРО).

Особливе значення для зростання ефективності ЗЕД ПрАТ «ВЗФКіВ» є оптимізація структури затрат на виробництво експортної продукції, що включає в себе вартість матеріальних витрат, амортизацію, оплату праці та ін. На підприємстві не розрізняють собівартості продукції в залежності від каналу реалізації, тобто показник собівартості є агрегованим вимірником виробленої продукції як для українських споживачів, так і для експорту. Усі витрати на перевезення, зберігання, митні збори відповідно до зазначених в

контрактах умов постачання є відповідальністю покупця.

Згідно даних табл. 1, витрати на виробництво експортної продукції у 2011 р. порівняно із 2009, скоротились на 36,4%, що пов'язано із зменшенням обсягу експорту, а відповідно і матеріальними витратами на її виробництво. Також знизився обсяг амортизаційних відрахувань на 25%. Проте виробництво 1 кг соку концентрованого в зв'язку із зменшення обсягів подорожчало у 2011р. на 20 коп. відносно 2009 р., хоча це і дешевше майже у 2 рази, ніж у 2010 р. (рис. 2).

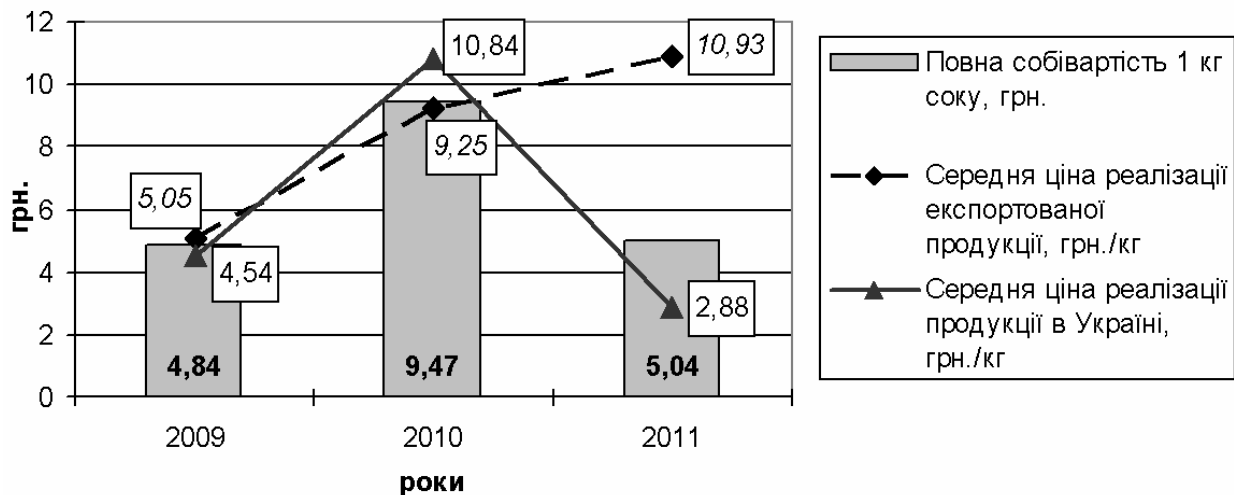

Рис. 2. Динаміка собівартості та цін реалізації соку яблучного концентрованого ПрАТ «ВЗФКіВ» на внутрішньому та зовнішньому ринках у 2009-2011 роках

Показник ефекту від експорту, що відповідає поняттю прибутку, у 2011 р. становив 2336,42 тис. грн., що у 17 раз більше, ніж 2009 р. Слід зауважити, що у 2011 та 2009 роках експорт був прибутковим, тоді як загалом ПрАТ «ВЗФКіВ» зазнав збитків. Коефіцієнт ефективності експорту у 2009 та 2011 роках був більший за одиницю (1,11 та 3,79 відповідно), тобто реалізація товарів на зовнішньому ринку була вигідніша, ніж всередині країни. Суттєве зростання даного коефіцієнту пов'язане із значним коливанням та диспропорцією внутрішніх та зовнішніх цін на концентрований сік. Рентабельність експорту свідчить, що у 2011 р. кожна вкладена гривня у виробництво продукції на експорт принесла 1,16 грн. прибутку.

Для розрахунку економічної ефективності ЗЕД підприємства використано методику, запропоновану Миролубовою Т.В. [3]. Показник економічної ефективності експорту $E^1_{ef.e}$ вказує, що у 2009 р. кожна гривня витрат надала 1,04 грн. доходу, а у 2011 р. його величина зросла вдвічі. $E^2_{ef.e}$ вказує, що сума експортного доходу перевищує суму, яку могла б принести кожна потрачена гривня на виробництво експортного товару, якби він був реалізований всередині країни. Причому необхідною умовою ефективності експорту є те, щоб $E^1_{ef.e} > 1$ та $E^1_{ef.e} > E^2_{ef.e}$. Рівень ефективності експорту $E^3_{ef.e}$ у 2011 р. був доволі високий (56,2) і порівняно із 2009 р. зріс у 8,9 рази, що свідчить про ефективність використання виробничих фондів при експорті. Його формула складається з двох частин, кожна з яких несе свій функціональний зміст: пе-

рша – вказує на частку прибутку від експорту у сукупному експортному доході, а друга – визначає скільки разів за досліджуваний період зміг обернутись авансований на експорт капітал. Коефіцієнт оборту авансованого у експорт капіталу протягом аналізованого періоду зменшився із 1,51 до 1,04, що пов'язано із додатковими інвестиціями підприємства у основні та оборотні фонди, оновлення яких дозволило модернізувати виробництво та підвищити конкурентоспроможність продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Проведені розрахунки свідчать про те, експорт соку яблучного концентрованого для ПрАТ «ВЗФКіВ» є економічно вигідним і варто шукати шляхи його збільшення з урахуванням найбільш вагомих факторів розвитку.

З метою підвищення ефективності господарювання ПрАТ «ВЗФКіВ» та його ЗЕД рекомендуємо: створити власну сировинну базу за допомогою зворотньої вертикальної інтеграції із сільськогосподарськими підприємствами, що сприятиме завантаженню потужностей та зниженню собівартості виробництва; для пом'якшення впливу сезонності диверсифікувати виробництво та експорт, зокрема шляхом виходу на ринок питних соків; запровадити стратегічне планування ЗЕД з огляду на перспективи реалізації експортного потенціалу підприємства з використанням карти стратегічного розвитку на основі збалансованої системи показників; удосконалити механізм управління ЗЕД, основними блоками якого є: фінансово-економічний, організаційний, мотиваційний, політичний та науково-технічний, кожен з яких передбачає забезпечення виконання внутрішніх та зовнішніх цілей в аспектах міжнародного співробітництва та валютно-фінансової діяльності ПрАТ «ВЗФКіВ»; удосконалити організаційну структуру підприємства, зокрема: створити відділ маркетингу та ЗЕД за рахунок відділу постачання та збуту, а також юридичний відділ, однією з функцій якого буде контроль за здійсненням ЗЕД та належне оформлення міжнародного співробітництва; забезпечити дотримання технічних стандартів виготовлення продукції, її високої якості, використання міжнародних стандартів сертифікації продукції; провести роботу по залученню інвестиційних ресурсів, в т.ч. іноземних; проводити подальше удосконалення, модернізацію, модифікацію технічного оснащення та підвищення загального рівня фондоозброєності праці; здійснювати ефективну цінову політику при експортних і інших операціях на міжнародному ринку, раціонально виконувати управління валютними ресурсами підприємства.

Висновки. Систематична оцінка ефективності ЗЕД сприяє її оптимізації і забезпеченню високоприбуткової роботи підприємства. Підвищення ефективності ЗЕД підприємства, в першу чергу його експортних операцій, знаходиться у тісній залежності від удосконалення його загальної системи управління, що спрямовує на подальші наукові дослідження.

Література:

1. Дем'яненко А. Г. Формирование модели комплексного анализа эффективности внешне-экономической деятельности предприятия. / А. Г. Дем'яненко // Економіка, фінанси, право. – 2005. – № 2. – С. 22-28
2. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: підручник / І. В. Багрова, Н. І. Редіна та ін. – К.: ЦНЛ, 2004 – 580 с.

3.Миролюбова Т. В. Совершенствование внешнеэкономической деятельности предприятий в условиях рыночной экономики: Автореферат диссертации на соискание уч. ст. канд. эк. наук / Т. В. Миролюбова. – Екатеринбург, 1992. – 20 с.

4.Семенов Г. А. Економічна ефективність зовнішньоекономічної діяльності акціонерного товариства / Семенов Г. А. , Семенов А. Г. // Економічний вісник Донбасу. – 2009. – № 4 (18). – С. 54-59.

5.Яковлев А. І. Удосконалювання методів визначення ефективності зовнішньоекономічної діяльності / А. І. Яковлев // Фінанси України. – 1998. – №9. – С. 28-34.

Рецензент: д.е.н., професор Мазур А.Г.

УДК: 338.43:336.5.02

ВЛИЯНИЕ ОБЪЕМОВ ПРОИЗВОДСТВА НА УПРАВЛЕНИЕ ЗАТРАТАМИ В СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ

Бунчук Н.А., аспирант

Южный филиал Национального университета биоресурсов и природопользования Украины «Крымский агротехнологический университет»

У статті розглянуто взаємозв'язок між розмірами сільськогосподарських підприємств, видами вироблюваної продукції, співвідношенням постійної і змінної частини в структурі виробничих витрат, рентабельністю виробництва продукції.

The article examined the relationship between the size of agricultural enterprises, types of products, the ratio of fixed and variable parts in the structure of production costs, profitability of production.

Постановка проблемы. В настоящее время в аграрном секторе функционируют предприятия различных форм хозяйствования, размеров, производственного направления. Очевидно, что каждая из перечисленных характеристик в той или иной степени определяет структуру производственных затрат и эффективность управления ими. Целесообразность формирования и составляющие эффективной системы управления затратами определяются рядом факторов, среди которых размер предприятия имеет большое значение.

Анализ последних исследований и публикаций. Необходимо отметить, что особенности формирования затрат на производство отдельных видов сельскохозяйственной продукции, взаимосвязь размеров сельскохозяйственных предприятий и эффективности управления затратами в них недостаточно рассмотрены в научных публикациях. Отдельные вопросы, связанные с формированием экономически эффективной структуры производственных затрат в сельскохозяйственных предприятиях рассмотрены в работах Чернецкой О.В., Карасева И.М. и Хорин А.Н. Они рассматривают в своих публикациях использование эффекта операционного рычага в процессе управления затратами. Однако в публикациях рассматривают лишь частные проблемы управления затратами, но не позволяют сформировать стратегию управления затратами сельскохозяйственного предприятия.

Постановка задачи. Целью публикации является изучение структуры затрат на производство различных видов сельскохозяйственной продукции и анализ влияния размеров предприятия на состав затрат и эффективность управления ими.